

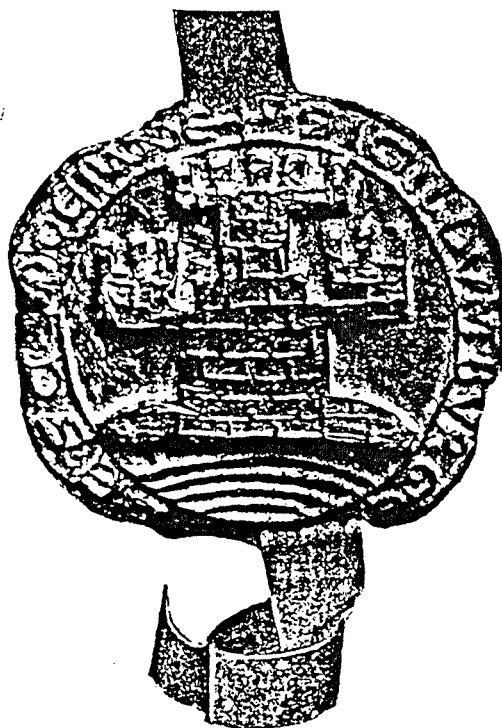

BEWAARPLAATS	ARCHIEF/COLLECTIE	INV./CAT.NR.	FOTONEGATIEF PLAATS EN NR.	AFGIETSEL PLAATS EN NR.	NR. 	
	coll. Melssen ex HA Hlmd					
DATUM: 1693			ZEGEL VAN schepenen van Sint-Oedenrode			
			FUNCTIE			
			RANDSCHRIFT + SIGIL M BVR GENTIVM DE			
			ZEGELCLAUSULE			
			VOORSTELLING burcht			
MATERIAAL pw	KLEUR w	VORM r	MAAT	STAAT iets gp	BEVESTIGING op	CONTRAZEGEL -

BEWAARPLAATS	ARCHIEF/COLLECTIE	INV./CAT.NR.	FOTONEGATIEF PLAATS EN NR.	AFGIETSEL PLAATS EN NR.	Eigendom Stichting BRABANTS HEEM	
RAN B	Proov. Best.	4307	91.1.1 - 4.2			
DATUM: 1838 dec. 14			ZEGEL VAN ST. OEDENRODE			
			FUNCTIE			
			RANDSCHRIFT DE VRYHEIT EN HOOFDT PLAATSE VAN S OEDERODE			
			ZEGELCLAUSULE			
			VOORSTELLING			
MATERIAAL	KLEUR	VORM	MAAT	STAAT	BEVESTIGING	CONTRAZEGEL

SCHEPENZEGEL
ST. OEDENRODE
A^o. 1356.

Uit: St. Oedenrode, van oude tijden tot heden, door
Mr. A.R.M. Mommers, Veghel, 1928.

V A N W E G E D E N K O N I N G

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan
denzelven verleend, bij besluit van den 20sten Februarij 1816, gevestigd bij
dezen de Gemeente van St.Oedenrode.
ingevolge het, door haar gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen:

Zijnde van lazuur, beladen met een

ter weerskanten gedonjonneerde Toorn van goud.

Gedaan in 's-Gravenhage den 16de Julij 1817

w.g. onleesbaar.

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD

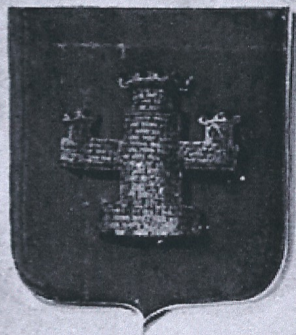
WACKERVANZON Secretaris.

VAN WEGE DEN KONING.

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan
denzelfen verleend, bij besluit van den 20sten Februarij 1816, bevestigt bij
dezen de Gemeente van *St. Oedenrode*.

ingevolge het, door haar gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen:

Syne van Laruur, beladen met een

ter verskanten gedivijonneerde Toorn van gou.

Gedaan in *SCRAVENHAGE* den *16 July 1817*.

Max. L. P. G. van
van Stijfvoet.

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGEN RAAD

De Wacker van den Secretaris.

HET WAPEN DER GEMEENTE ST. OEDENRODE.

Het wapen van St. Oedenrode kan worden teruggevoerd tot een der oudste gemeentelijke zegels van Noord-Brabant. Het vroegste type, hierbij sub 1

afgebeeld, hangt aan de bekende acte van 8 Maart 1356, waarbij de steden en vrijheden van Brabant na den dood van hertog Jan III onder den druk der dynastieke moeilijkheden zich aaneensloten, en waarvan de grossen bijgevolg in verschillende oud-Brabantsche archieven, o. a. in dat van 's Hertogenbosch, zich bevinden. Het omschrift luidt: „sigillum burgentium de sancte Oderode”, met zinspeling op het privilege, door hertog Hendrik I

in 1232 aan de lieden van St. Oedenrode verleend, waarbij hij hun dezelfde rechten als aan de burgers van 's Hertogenbosch schonk. Het zegel kan dus op zijn vroegst in genoemd jaar 1232 aangemaakt zijn, maar moet blijkens den stijl der letters omstreeks het jaar 1300 gedateerd worden.

Het merkwaardigste deel van het zegel is de voorstelling van een donjon van oogenschijnlijk zoo vreemden vorm, dat men in den jongsten tijd wel eens aan de waarheidsliefde van den ouden stempelsnijder heeft getwijfeld.¹⁾ Ten onrechte, want aan dezelfde acte hangt het zegel der Zuid-Brabantsche stad Duisburg met eene dergelijke voorstelling, nog primitiever van vorm, waarop de bovenste rij kanteelen zelfs ver over de onderste rij heensteekt. Zeker zijn hier perspectivische fouten, maar ook pogingen om de kenmerkende gedaante van het bouwwerk binnen de onvoordeelige ruimte van den cirkel weer te geven. Zoo men 13^e en 14^e eeuwse afbeeldingen van dergelijke burchten nagaat, blijkt het, dat de oudere vorm dezer woon- of vluchttoorden een breede grove toren van ronden of vierkanten grondslag is, dikwijls op de hoeken door vier torentjes versterkt, die óf van den grond af opgetrokken óf hoog daarboven uitgekraagd waren en wier doel was de buitenmuren van het hoofdgebouw te flankeren. Zulke een donjon met hangtorens moet dus den graveur voor oogen hebben gestaan en haast onwillekeurig gaan daarbij de gedachten naar den burcht, die als des hertogen huis in de eerste helft der 15de eeuw te St. Oedenrode historisch geconstateerd wordt en waarvan de grondslagen in 1913 bij den bouw der nieuwe parochiekerk zouden zijn teruggevonden, maar jammer genoeg verwaarloosd.²⁾ Dergelijke

1) Men zie de keerzijde der medaille van de H. Oda, in het jaar 1926 gesneden, waarop de donjon sterk vereenvoudigd is afgebeeld.

2) „Latus van Erpe hout een huys, gheheyten des hertogenhuys, ligghende, tot slute Oedenrode neven de kereke aldair mitter borchgrecht daeromgaende duertoe behorende“. Hoofdleenboek van het kwartier van 's Hertogenbosch, genaamd Strlek Greffer. Rijksarchief-depôt in Noordbrabant.

donjons bezitten reeds in de 12de eeuw een verbreedend voet, teneinde beter aan het gevaar van ondermijning te weerstaan en de baan der neergeworpen projectielen uit te spreiden en zijn op een heuveltje gebouwd, welke bijzonderheden het niet minder vreemd gevormde beneden-deel van het zegel wellicht verklaren. Dergelijke benedenwaarts gebogen lijnen ziet men van een laag standpunt uit en komen zelfs nog de moderne photo's van dergelijke bouwwerken voor.¹⁾

Stelt men de vraag, wat de beteekenis van dit symbool mag zijn, dat in meerdere Brabantsche zegels en vaak onder dezelfde omstandigheden buiten 's lands aangetroffen wordt, dan houd ik het er voor, dat aan de wedergave van een dergelijk bestaand lokaal gebouw doorgaans tevens een diepere rechtsbeteekenis verbonden was. Het afgebeelde is in deze gevallen waarschijnlijk een stichting en eigendom van den plaatselijken heer. Het beeldt de bescherming af, welke hij aan zijn lieden zoo in tijd van oorlog als van vrede door de wapenen of den rechtsban in staat is te geven. Het zegel blijkt dus een symbool van onderdanigheid, maar is niet minder een gebaar in de richting van vijand en mededinger.

Het bovenbeschreven zegel is in 1574 door een nieuw vervangen, dat het oude in hoofdzaak heeft nagebootst in al zijne eigenaardigheden en deze zelfs stumperig overdrijft. Het bedoelde jaartal staat in twee ruimten aan weerszijden en onder de hangtorens en het omschrift luidt: „sigillum burgenttum (sic) de sancte Oderode“. Het wordt in eene acte van 1658 het vrijheidszegel genoemd, in 1671 en 1673 het gemene dorpszegel en in eene acte van 7 April 1683, waaraan ik het voor de laatste maal vond hangen, weder het vrijheidszegel. Het mag bevreesding wekken, dat eene plaats als St. Oedenrode, die nooit anders dan op perkament met volle stadsrechten is toegerust geweest en in den loop der

1) Mij kan niet bekooren de verklaring, door den heer Verkoren geuit in zijn *Inventaire des chartes de Brabant*, deel 2 pag. 296, dat deze lijnen een gewelf zouden voorstellen. Waartoe zou dat gewelf dienen?

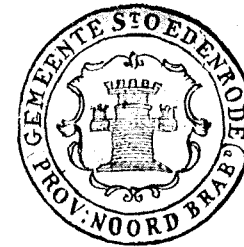
tijden hare staatkundige allure van vrijheid al evenzeer heeft moeten opgeven, in de 17de eeuw in haar zegel hare inwoners nog als burgers aanduidde, maar deze anomalie is te verklaren uit het spaarzaam gebruik van het zegel, dat in de meeste gevallen door de zegels der schepenen vervangen werd.

Bij de nieuwere rechtsopvattingen schijnt dus beter het derde zegel aan te passen, dat, kleiner van omvang en met eene vereenvoudigde voorstelling van den donjon zonder heuvel, in eene acte van 25 Mrt. 1722 het vrijheidszegel, maar in twee van 16 en 25 Febr. 1728 het schependomszegel genoemd wordt en evenals de vorige in het oud archief der gemeente berust. Ongelukkig is het te slecht afgedrukt en het omschrift geheel onleesbaar om daaraan verdere opmerkingen vast te knoopen.

Eene eeuw lang verneemt men nu niets meer van een zegel. Intmiddels waren de feodaliteit met hare wapens en de oude staatsinstellingen met hare privileges in 1798 afgeschaft, waren in reactie hierop in 1817 de plaatselijke wapens hersteld en naar analogie nieuwe verleend aan de gemeentens, die hen tot dan toe niet bezeten hadden. Derhalve werd naar aanleiding van het Souverein Besluit van 24 Dec. 1814 no. 32 en de daaruit gevolgde aanschrijving van den Gouverneur van Noord Brabant dd. 18 Nov. 1814 no. 7 door den burgemeester van St. Oedenrode aan eerstgenoemden een afdruk gezonden van het „bevorens gebruikelijk wapen” der gemeente, echter, ook na een nadere missive van Gouverneur dd. 25 Jan. 1816 no. 17, zonder opgaaf van beschrijving of oorsprong en verkrijging, welk wapen bij besluit van den Hoogen Raad van Adel dd. 16 Juli 1817 bevestigd werd onder de navolgende beschrijving: „zijnde van Lazuur, beladen met eene ter weerskanten gedonjonneerden toren van goud”.

Nu zal ik, na hetgeen ik in vroegere artikelen over analoge besluiten van den Hoogen Raad van Adel geschreven heb, over dit wapen niet nader uitweiden. De

zaak is, dat mij dit ingezonden wapen niet bekend zou zijn, indien de burgemeester niet ingevolge een nieuw besluit van 29 Nov. 1838 no. 26 een afdruk had ingezonden van, wat hij klaarblijkelijk als het wapen der gemeente ingevolge het besluit van 1817, wilde doen

voorkomen. Bedoelde afdruk in het archief der gemeente aanwezig, maar ongelukkig te flauw afgedrukt om daarvan eene afbeelding te geven, is echter zeer zeker van een 18de eeuwse stempel. De donjon in zijn eenvoudigsten vorm is thans op een schild met Regence motieven uit het midden der 18^{de}

eeuw geplaatst en dus is dit stempel kort na 1728, tijdstip, waarop het vroegere door mij werd aangetroffen, aangemaakt. Men kan dus den burgemeester zijne onoprechtheid vergeven, omdat aldus het vierde zegel in tijdorde van St. Oedenrode bekend wordt. Het omschrift levert een nader bewijs van zijne oudheid, want het luidt: „De vrijheid en hoofd plaats van St. Oederode”, eene kwalificatie, waarvan de juridische juistheid mij aanvechtbaar lijkt, maar die te verklaren is uit een teruggrijpen naar historische overleveringen. Zooveel is zeker, dat St. Oedenrode omstreeks het midden de 18de eeuw, omdat het aloude symbool op een schild geplaatst is, een wapen in zijn zegel heeft opgenomen en dit wapen blijkbaar later, bijvoorbeeld krachtens een recht van acquisitieve verjaring als het zijne beschouwd heeft. Dit wapen is dus terecht in 1817 bevestigd en wordt nog heden ten dage, de officieele afbeelding ten spijt en zelfs tamelijk wel in zijn 18de eeuwse omlijsting, door de gemeente St. Oedenrode gevoerd, gelijk a. a. de bijgevoegde afbeelding uit het midden der 19de eeuw sub 2 bewijst

's-Hertogenbosch, Mei 1928,

J. P. W. A. SMIT.

Tentoonstelling Brabantse Dag "Gemeentewapens".

De tentoonstelling richt zich op de uitwerking van enkele aspecten van gemeentewapens.

Wilt u in de rechterkolom vermelden of u ten aanzien van de vernoemde onderdelen of na extra aanvullingen mee kunt werken aan de tentoonstelling.

a.u.b. aankruisen en/of omschrijven van voorwerpen.

- I Bron van wapens was o.a. herkenbaarheid van ridders tijdens de strijd.
 - afbeeldingen, schilderijen, reproducties van veldslagen
 - wapenschilden.
 - gevechtswapens met afbeeldingen.
 -
 -

- II Heraldiek.
 - vormen en namen daarvan.
 - voorbeelden.
 - familiewapens.
 -
 -
 -

- III Van familiewapen naar stads-wapen.
 - organisatiestructuur van Brabant met kwartieren, gewesten, heerlijkheden e.d.
 - kaarten.
 - stadsoverzichten.
 -
 -

- IV Brabantse wapens.
 - erkenning van steden, oorkonden.
 - voorbeelden van gemeentewapens b.v. pronkstukken in steen, op papier, houtsnede e.d.
 - wapendiploma's, oud en nieuw
 - omschrijvingen van de gemeentewapens.
 - schilderijen, tekeningen van aspecten waaruit het wapen is afgeleid, b.v. graven van Horne, Markiezen.
 - kaarten.
 - wapenafbeeldingen.

I. Schilderijen met elementen van het gemeentewapen zijn niet aanwezig.

aanvragen

II. In kasteel Henkenshage, eigendom van de gemeente bevinden zich schilderijen, panelen e.d. met wapenafbeeldingen van de adellijke familie De Mierlt van Coehoorn; een wapenbord van houtsnijwerk, afmeting 50 x 40 cm, alsmede een minitieus uitgewerkte stamboom met vele familiewapens op papier geschilderd, afm. 8 x 3 meter.

III/IV.

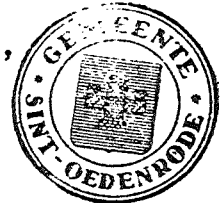
Het gemeentewapen van Sint-Oedenrode is vastgesteld op 16 juli 1817 door de Hoge Raad van Adel. Het is gebaseerd op en toont gelijkenis met het oude vrijheidszegel van Sint-Oedenrode, anno 1356. Het vrijheidszegel is niet afgeleid van een familiewapen de daarop afgebeelde "ter weerskanten gedonjonnerde Toorn" bewaart een herinnering aan de oude burcht van Rode. De stempel van het vrijheidszegel is niet bewaard gebleven en evenmin een originele afdruk. Van het zegel bestaat een goede foto, afgedrukt in de inventaris van Sint-Oedenrode door A.R.M. Mommers, 1928. Een afbeelding van het oude vrijheidszegel vinden we ook uitgewerkt op de 15e eeuwse Knoptoren aan de Eerschotsestraat. Afbeeldingen van het gemeentewapen vinden we op vrij recentelijk vervaardigde voorwerpen zoals een vloerkleed, asbakken, briefhoofden, sportvaantjes, stickers e.d.

- stadsstempels.
- zegels.
- munten.
- ambtsketens met wapen.
- stadskannen met wapen.
- korenmaat met wapen.
- kleppers met wapen.
- omroepbel met wapen.
- prenten met wapen.
- bodebus met wapen.
- schilderijen met wapen.
- lakzegels.
- charters.
- houtsnede e.d.
-
-
-
-

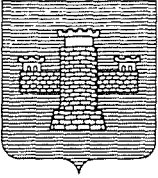
De gemeentevlag, vastgesteld bij raadsbesluit van 5 maart 1981, voert ook de hiervoor beschreven burcht, alsmede elementen van de Schotse vlag, omdat Sint-Oda -waarnaar Sint-Oedenrode is genoemd- een Schotse prinses was.

Onze gemeente heeft een gemeentevlag: ja/~~nee~~

Voor een nadere uitwerking van bruikleen overeenkomsten, vervoer, verzekeringsvoorwaarden zal te zijner tijd met u contact worden opgenomen.

=====

Gemeente Sint-Oedenrode

Burgemeester Wernerlaan 1, 5492 GD Sint-Oedenrode - telefoon 04138-81911
Correspondentie-adres: Postbus 44, 5490 AA Sint-Oedenrode
Fax 04138-78060

A a n :

Noordbrabantse Commissie voor Wapen-
en Vlaggenkunde

Purmerstraat 14

5628 HE EINDHOVEN.

Uw nummer :

89.013

Uw brief van :

16 maart 1989

Ons nummer :

721-89

SINT-OEDENRODE, 6 december 1989.

Verzonden : **7 DEC. 1989**

Onderwerp : gemeentewapen en -vlag.

Geachte commissie,

Naar aanleiding van uw bovenvermelde brief delen wij u mede dat gelet op de ouderdom en bekendheid van ons gemeentewapen er bij ons college geen behoefte bestaat tot wijziging van het gemeentewapen en de gemeentevlag.

Ten aanzien van uw advies om de burcht op de vlag in het centrum van het witte schuinkruis te plaatsen zij gesteld dat de Hoge Raad van Adel bij brief van 19 april 1978 ons heeft geadviseerd de burcht te plaatsen op de scheiding van broeking en vlucht (zijnde op 1/3 van de lengte van de vlag) aangezien de gemeente Voorburg al een burcht op het midden van de vlag heeft. Dit advies hebben wij destijds opgevolgd.

Hopende u hiermede voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

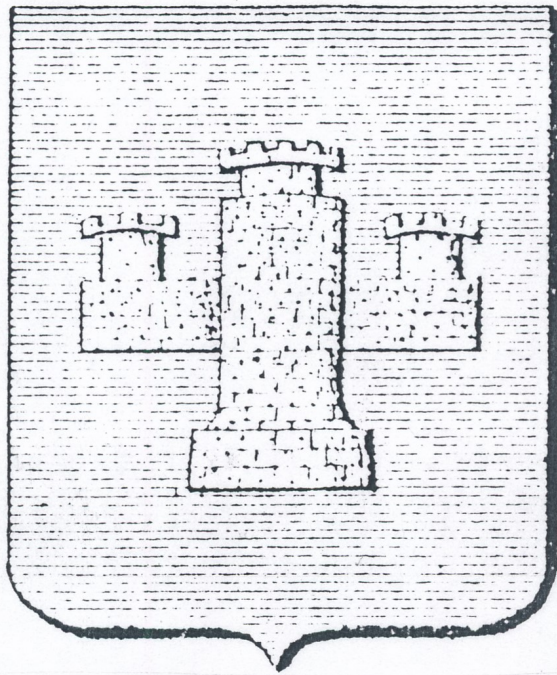
Burgemeester en wethouders van Sint-Oedenrode,
de secretaris, de burgemeester,

Afd. : AIZ/IZ/NA.

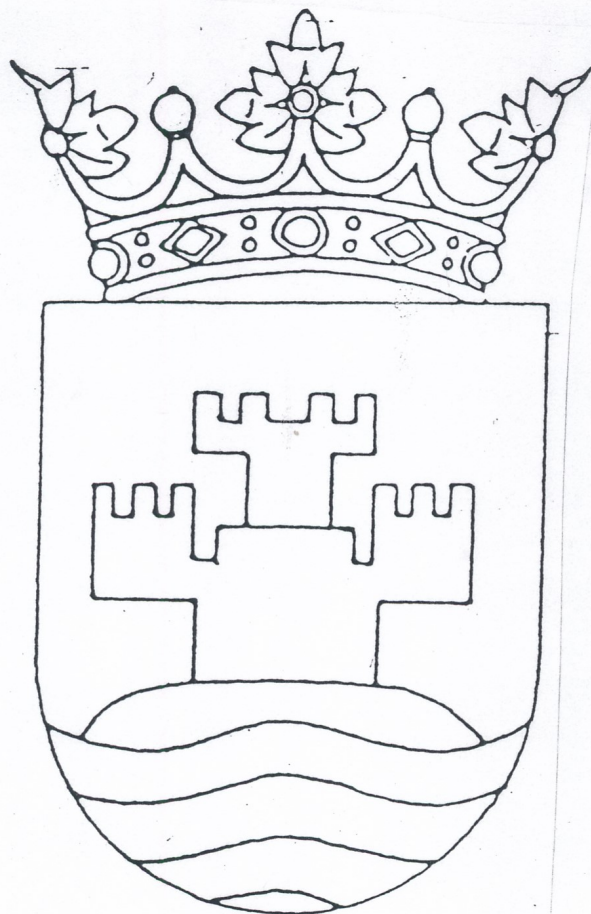
Coll. :

Typ. : MS.

Bijl. :

Afb. XII Tegenwoordig gemeentewapen van Sint-Oedenrode (1817)

Afb. 12 Voorstel tot herziening van het gemeentewapen van Sint-Oedenrode